ISO/IEC JTC 1/SC 2 *N3429*
L2/08-134

Document Type: Working Group Document
Title: Glyph Changes for Abkhaz
Source: Alexander Ankwab, Akhara Bzhanija
Status: Individual Contribution
Date: 2008-04-14

1. CYRILLIC LETTER PE WITH MIDDLE HOOK (U+04A6 and U+04A7) needs the reference glyphs changed to the glyphs given below:

04A6 Ԥ CYRILLIC CAPITAL LETTER PE WITH MIDDLE HOOK
04A7 ԥ CYRILLIC SMALL LETTER PE WITH MIDDLE HOOK

The requested change is for a variant glyph shape and not a new character. Ԥԥ are modern variants of Ҧҧ. Middle hooks were replaced by descenders to make the alphabet more consistent (cf. Ққ, Ҭҭ, Ҳҳ, Ҷҷ, Ҿҿ, Ҵҵ, Ӷӷ). Ҧҧ and Ԥԥ are both the same character (a voiceless bilabial stop [p]). Cf.:

Ҳарҭ, Аҧсныжәлар, ҳхатәҳәаақәҵаратә зин аҧсҭазаара иаларҵәо, жәлары зегьы рзы насыҧла аҧсҭазаареи аҩнуҵҟатә гәҭынчреи ҳарзықәҧо, ауаҩытәыҩса изинқәеи, ихақәиҭракәеи, ауаажәларратә ҳәоуеиқәшәареи шьақәырӷәӷәо, гәеизҳарала ирылаҳҳәоит, егьышьақәҳаргылоит Аҧсны Аҳәынҭқарра Аконституциа.	Ҳарҭ, Аԥсныжәлар, ҳхатәҳәаақәҵаратә зин аԥсҭазаара иаларҵәо, жәлары зегьы рзы насыԥла аԥсҭазаареи аҩнуҵҟатә гәҭынчреи ҳарзықәԥо, ауаҩытәыҩса изинқәеи, ихақәиҭракәеи, ауаажәларратә ҳәоуеиқәшәареи шьақәырӷәӷәо, гәеизҳарала ирылаҳҳәоит, егьышьақәҳаргылоит Аԥсны Аҳәынҭқарра Аконституциа.

(Constitution of the Republic of Abkhazia, preamble)

Picture of the old glyph:

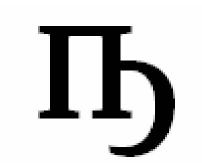

Picture of the modern glyph:

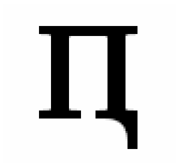

2. CYRILLIC LETTER GHE WITH DESCENDER is used in Abkhaz for the voiced uvular fricative [ɣ]. An annotation “Abkhaz” needs to be added for U+04F6 and U+04F7.
The consensus amongst the user community is to use GHE WITH DESCENDER now, although the user community realizes that older texts may use GHE WITH MIDDLE HOOK for the voiced uvular fricative.

3. CYRILLIC LETTER GHE WITH MIDDLE HOOK (U+0494 and U+0495) needs the annotation “Abkhasian” removed.

4. CYRILLIC LETTER ABKHASIAN HA (U+04A8 and U+04A9) needs the reference glyphs changed to the glyphs given below:

04A8 Ҩ CYRILLIC CAPITAL LETTER ABKHASIAN HA
04A9 ҩ CYRILLIC SMALL LETTER ABKHASIAN HA

Ҩҩ are enhanced variants of Ҩҩ.

Picture of the old glyph:

Picture of the modern glyph:

5. CYRILLIC LETTER ABKHASIAN CHE WITH DESCENDER (U+04BE and U+04BF) needs the reference glyphs changed to the glyphs given below:

04BE Ҿ CYRILLIC CAPITAL LETTER ABKHASIAN CHE WITH DESCENDER
04BF ҿ CYRILLIC SMALL LETTER ABKHASIAN CHE WITH DESCENDER

Ҿҿ are modern variants of Ҿҿ.The form of descenders was changed to make the alphabet more consistent (cf. Ққ, Ҭҭ, Ҳҳ, Ҷҷ, Ҿҿ, Ҵҵ, Ӷӷ).
Both annotations need to be removed.

Picture of the old glyph:

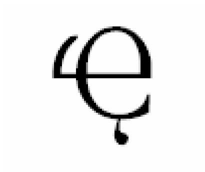

Picture of the modern glyph:

6. This proposal is supported by the *Working Group for Elaborating Unified Standards for Character Encodings and Keyboard Layouts* (see p. 9). Members of the Working Group: I. Sadzba (chairman), A. Abukhba (Abkhaz State University), K. Bigvava (Ministry of Education), A. Bzhanija (Computer Center), E. Gavrilova (Abkhaz State University), A. Gitsba (State Printing Firm), B. Dzhonua (Abkhaz Research Institute), T. Kajtan (Sukhum city Administration), A. Pachkorija (State Committee for Standards, Metrology and Certification), B. Khagush (Abkhaz State University).

Samples

1. Sample from the *Primer* (Sukhum, 2007) showing GE WITH DESCENDER, modern PE WITH MIDDLE HOOK, modern ABKHASIAN HA, modern ABKHASIAN CHE WITH DESCENDER.

Аҧсуа алфавит.

Уара иудыруеит шьҭа аҧсуа нбанқәа.
Зегьы ишрыхәҭоу еиҧш ианеишьҭагыла, **алфавит** рылҵит. Абасгьы еишьҭагылеит:

А	Б	В	Г	Гь	Гә	Ӷ	Ӷь	Ӷә	Д
	(бы)	(вы)	(гы)	(гьы)	(гәы)	(ӷы)	(ӷьы)	(ӷәы)	(ды)
Дә	Е	Ж	Жь	Жә	З	Ӡ	Ӡә	И	К
(дәы)	(е)	(жы)	(жьы)	(жәы)	(зы)	(ӡы)	(ӡәы)	(и)	(кы)
Кь	Кә	Қ	Қь	Қә	Ҟ	Ҟь	Ҟә	Л	М
(кь)	(кәы)	(қы)	(қьы)	(қәы)	(ҟы)	(ҟьы)	(ҟәы)	(лы)	(мы)
Н	О	П	Ҧ	Р	С	Т	Тә	Ҭ	Ҭә
(ны)	(о)	(пы)	(ҧы)	(ры)	(сы)	(ты)	(тәы)	(ҭы)	(ҭәы)
У	Ф	Х	Хь	Хә	Ҳ	Ҳә	Ц	Цә	Ҵ
(уы)	(фы)	(хы)	(хьы)	(хәы)	(ҳы)	(ҳәы)	(цы)	(цәы)	(ҵы)
Ҵә	Ч	Ҷ	Ҽ	Ҿ	Ш	Шь	Шә	Ы	Ҩ
(ҵәы)	(чы)	(ҷы)	(ҽы)	(ҿы)	(шы)	(шьы)	(шәы)	(ы)	(ҩы)
Џ	Џь	ь		ә					
(џы)	(џьы)	(арҧшқага дырга)		(ақьышәхаргьежьратә дырга)					

2. Sample from the *Primer* (Sukhum, 2007) showing GE WITH DESCENDER, modern PE WITH MIDDLE HOOK, modern ABKHASIAN CHE WITH DESCENDER.

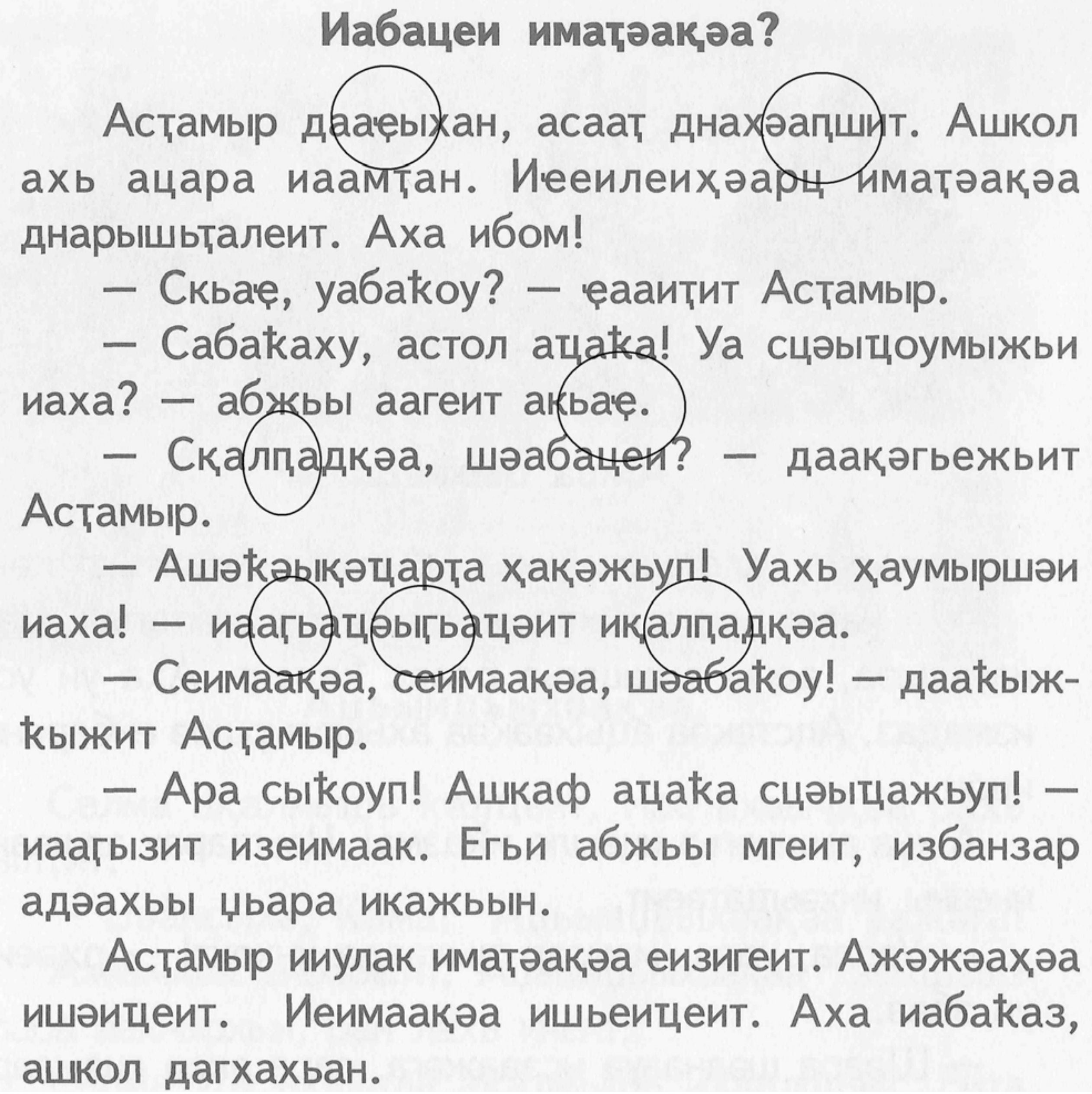

Иабацеи имаҭәақәа?

Асҭамыр дааҿыхан, асааҭ днахәаҧшит. Ашкол ахь ацара иаамҭан. Иҽеилеиҳәарц имаҭәақәа днарышьҭалеит. Аха ибом!

— Скьаҿ, уабаҟоу? — ҿааиҭит Асҭамыр.

— Сабаҟаху, астол аҵаҟа! Уа сцәыҵоумыжьи иаха? — абжьы аагеит акьаҿ.

— Сқалҧадкәа, шәабацеи? — даақәгьежьит Асҭамыр.

— Ашәҟәықәҵарҭа ҳақәжьуп! Уахь ҳаумыршәи иаха! — иааӷьаҵәыӷьаҵәит иқалҧадкәа.

— Сеимаақәа, сеимаақәа, шәабаҟоу! — дааҟыж-ҟыжит Асҭамыр.

— Ара сыҟоуп! Ашкаф аҵаҟа сцәыҵажьуп! — иааӷызит изеимаак. Егьи абжьы мгеит, избанзар адәахьы џьара икажьын.

Асҭамыр ииулак имаҭәақәа еизигеит. Ажәжәаҳәа ишәиҵеит. Иеимаақәа ишьеиҵеит. Аха иабаҟаз, ашкол дагхахьан.

3. Sample from the *Textbook* (Sukhum, 2004) showing modern ABKHASIAN HA.

Ахыҧхьазарақәа.

	Амаҭәарқәа	Ауаа
1	акы	азәы
2	ҩба	ҩыцьа
3	хҧа	хҩык
4	ҧшьба	ҧшьҩык
5	хәба	хәҩык
6	фба	фҩык
7	быжьба	быжьҩык
8	ааба	ааҩык
9	жәба	жәҩык
10	жәаба	жәаҩык
11	жәеиза	жәеизаҩык
12	жәаҩа	жәаҩаҩык
13	жәаха	жәахаҩык
14	жәиҧшь	жәиҧшьҩык
15	жәохә	жәохәҩык
16	жәаф	жәафҩык
17	жәибжь	жәибжьҩык
18	жәаа	жәааҩык
19	зеижә	зежәҩык
20	ҩажәа	ҩажәаҩык
21	ҩажәи акы	ҩажәи азәҩык
22	ажәи ҩба	ҩажәи ҩыцьаҩык
23	ҩажәи хҧа	ҩажәи хҩык
24	ҩажәи ҧшьба	ҩажәи ҧшьҩык
25	ҩажәи хәба	ҩажәи хәҩык
26	ҩажәи фба	ҩажәи фҩык
27	ажәҩи быжьба	ҩажәи бжьҩык
28	ҩажәи ааба	ҩажәи ааҩык
29	ҩажәи жәба	ҩажәи жәҩык
30	ҩажәижәаба	ҩажәи жәаҩык

4. Sample from *The Guest* by A. Lagulaa (Sukhum, 2005) showing GE WITH DESCENDER, modern PE WITH MIDDLE HOOK, modern ABKHASIAN HA, modern ABKHASIAN CHE WITH DESCENDER.

нархиҟьан инаиаҧиҵеит. Нас, абри зҳәаз уара уоума, сыла самжьазааит ҳәа дҵьеишьазшәа, иҟаҧш наихиган, ҿааиҭит:

– Егьа ҳагхаргьы, иҳагхааит, ҩымз рзы ҳахҵәарым, сынтәа ҳгәыла Шьыма уицҵан ашьхаҟа усышьҭуеит.

Баҭал азныказ убас дгәырҕьеит, ииашаҵәҟьан ашьхамҩа дыҟәгылазшәа, уи уа иагьа дынхаргьы, ус ирлас-ырласны аҩны ныжьны хара дшымцацызгьы, дара гәхьааган рыхьҵәыуара дшаламгоз иирдырырц иҭахызшәа ашьхаҟәа днарҿаҧшит, ани изхысыз ахәы анаҩсан шаҟа мышныҟәа ицатәуи ҳәангьы диазҵааит иаб. «Ҩымш роуп шәахьыҟәхо, – убрыгь убас дгәырҕьеит уажәы, ичҟәын деиҟәыршәаны амҩа дыҟәиҵошәа, амала маҷкгьы дышиҵәшәо мҩашьо лакҭала деимидон, изымдыруаз ак иеиҳәарц иҭахын, аха уи изымдыруаз иара изы убас аилкаара цәгьан, иеиҳәеит ҳәа изгәнымкылар ҟалон, амала ихы-иҿы игәырҕьара зхыжжуаз гәрҩа хәычыкгьы, шәарҭара хәычыкгьы џьара ишаҵаҵәахыз имацара идырыр акәын… – Анҭ аҵьмаҟәа азхыҵра иаҩызоуп, амҩан ҟәҵәа-ҟәҵәа ишәҵәеимпуа иалагоит, реидцалара цәгьахоит, Аха зны ашьха шәызхалар, мышкы-ҩымш рыла ргәы ҭәуеит, аҳаскьын шьамхахьы ианылагылалак. Ааи, ауасаҟәа реиҧш, иҟәба-ҟәшәо иҟалоит. Аҵьмахырҵәы ҿаҵаза мызкаҟара иужәыр, ашьха аҳауагь улсып, умчгьы ҭалоит, уеилыхха уҟалоит иаразнак. Амца уаҟәырҵар, умбылуа! Нас, уанаауа ашәыршаҟәагь ҳзааугап…»

«Уи са избап, – иҳәеит Баҭал, иара ус акәын, зных дзеигәырҕьаша ак аниарҳәалак, нас уи нахыс иара азхәыцра далагон, егьырҭ зегьы ихаиршҭуан. – Шьхыцын са сыхәҭаагьы сырҭозар акәхап, шәаргьы шәгәы зырхааша ак шәзаазгап!».

– Ҳара иаҳфаша ҳфахьеит, – Баҭал иаб убас дыҟәҧсычҳаит, ииашаҵәҟьан ишьҭахьҟа ихигахьоу зегьы азмыжьеиҧш абыржәы дынхыҧшылазшәа, аха уи иаҵибааз дегәырҕьозу-дамеигәырҕьозу изымдыруа акәын дышҵәажәоз, – уара цҟьа уҧсы шьа, акрыф-акрыжә зҳәаз иеиҧш, ашьха уалача. Ашәарыцаҩцәа шәарах жьыкгьы унахырҧхьалап. Ус анакәха, уцҟәа хла уажәнатә!

Баҭал иаби иареи аҩны ианааи, изыхҟьа изымдырзо, дигәалашәеит ахәымпал еиҧш зыбҕа хәахьаз ианду. Уи аарла акәын дшигәалашәоз, еиҳаракгьы игәалашәоз лабжьы акәын.Уи уажәгьы зны-зынла игәы

5. Sample from the *Dictionary* (1987) showing old PE WITH MIDDLE HOOK, old ABKHASIAN HA, old ABKHASIAN CHE WITH DESCENDER.

торчать. Аҿы адәахьы акы аҭыҳәҳәара (аҿы) иазхымҩакуа адәахьы аҟазаара). *Аҳәаҧа ахаҧыцқуа наҟ-ааҟ иаҿыҵыҳәҳәоит. Акамбашь аҟуынҵь аҿыҵыҳәҳәоит.*

а-ҿы́тцшәара *аҟаҵ. хьӡы* (иаҿытцшәеит *еиҭамҵ.)* выпасть из пасти, изо рта (о маленьком). 1. Ихуҷу акы аҿахьынтә акашәара. *Амшә ахьа аҿыҵшәеит. Аҷкун араса иҿыҵшәеит.* 2. Выронить, вымолвить. Амхаҳәара. *Ажәа зныҟ иануҿыҵшәалак, нас иҵеит.* Ажәаҧҟа.

а-ҿы́тцшәшәара *аҟаҵ. хьӡы* (иаҿытцшәшәеит *еиҭамҵ.)* сыпаться, падать с чего-то (о мелком), моросить. 1. Хыхьынтә иссоу акы акаҧсара. *Амш аққуа аҿыҵшәшәеит.* 2. Ҿык ахьтә акы акаҧсара. *Аҽы аҵьыққуреиққуа аҿыҵшәшәоит.*

а-ҿы́тцыҩрра *аҟаҵ. хьӡы* (иаҿытцыҩрит *еиҭамҵ.)* вывалить изо рта. 1. Идуу акы аҿы ахьынтә акаҳара. *Аққыҵьма ахы анаққушәа, ауаса иагоз аҿыҵыҩрит.* 2. Ҽгуамҭарыла аҵәажәара. *Уи данҵәажәо иабалаҟ иҿыҵыҩруеит.*

а-ҿы́шра *аҟаҵ. хьӡы, абжь.* (илҿышит *еиҭаҵ.)* мыть (голову). Ахы аӡәӡәара. *Ан лхуҷққуа рыхққуа лҿышит.*

а-ҿы́шәара *аҟазшь.* по щиколотку. Аимаа аҿышәҭаҟнынӡа аҳаракыра. *Еимааҿышәара асы шьҭан.*

а-ҿы́шәҭа *ахь., -ққуа* отверстие. Қылтцәарак аҭбаара. *Аимаа аҿышәҭа. Аимаа аҿышәҭа иааҭаҧсо асы шьҭан. Дахьҭаҳаз атыша аҿышәҭа агьаргьаласа еиҧш иакушо иахагылан Сасрыҟуа ирашь Бзоуи иматҵуар леи.* «Нарҭ Саср...»

а-ҿышәшәа́а *аҟазшь.* смуглолицый. Зхы-зҿы еиқуоу изы хычварыла иҳәоу. *Уи ҷкуына ҿышәшәаак иоуп. Уҿышәшәааӡа, ара уабаҟаз?*

а-ҿышәшәара́ *аҟаҵ. хьӡы* (иҿышәшәеит *еиҭамҵ.)* сыпаться. Иссаны акы иҿоу акакала иҿытцны ркаҧсара. *Аҵла абыҕьққуа ҿышәшәеит. Аӡахуа зққуыз аҵлаққуа рымҵа икатата икаҧсан иҿышәшәаны илеиз ажьымжәаққуеи ажьыргуыцққуеи.* Д. Гулиа.

а-ҿы́ҩахара *аҟаҵ. хьӡы* (иҿыҩеихеит *еиҭамҵ.)* отправиться вверх. Аҩада ацара. *Арашь шьҭхысаа, аиьапы амҵа аҵыддыы, агуашә инҭҟьаны аҿыҩанахеит.* «Аҧс. л.» *Ҵьгуыгуи Алықьсеи аҷаи чыкьра аӡаӡа аимхуыц еиҧш ирхьынҳәҳәы ирылагыла рҿыҩархеит.* С. Ҷанба.

а-ҿыҩрра́ *аҟаҵ. хьӡы* (иҿыҩрит *еиҭамҵ.)* сорваться (о большом). 1. Идуу акы иахьҿаз, иахьамаз иазнымкылакуа акаҳара. *Ашәваз баан, ашә ҿыҩрит. Аҧенҵьырққуа ҿыҩрит.* 2. Акы иаҿытцакыу иазнымкылакуа акаҳара. *Аққуҵьма ахы анааха, ауаса иагоз аҿыҩрит.*

а-ҿҩаара́ *аҟаҵ. хьӡы* (иҿҩаaит *еиҭамҵ.)* отсохнуть, высыхание какой-то части от целого. Ишҿоу аҩара. *Аҵла амахуққуа ҿҩааит. Аарҩара иахҟьаны аҵлаққуа рыбҕьққуа ҿҩааит.*

Supporters

— Working Group for Elaborating Unified Standards for Character Encodings and Keyboard Layouts confirms its supports for the ISO Working Group Document N3429 L2/08-134 entitled "Glyph Changes for Abkhaz".

I. Sadzba
Chairman

Sukhum
11.04.2008